

ОБРАЗЪТ НА РОДИНАТА В ТВОРЧЕСТВОТО НА ИВАН ВАЗОВ

НАСОКИ:

1. Основна цел - да се докаже аргументирано, че основна тема в творчеството на народния поет е темата за България, за Родината. Да се проследи как жизненият и творческият път на Вазов имат една цел - служба на Отечеството, разбрана като поетическо изразяване на идеалите на доброто и справедливостта чрез възпяването на българската природа, националната история, битата и морала на народа ни, неговите високоморални духовни ценности, вярата в бъдещето и прогреса му. За да се изпълни тази многообемна задача, е необходимо да се акцентира върху произведенията от различни периоди от Базовото творчество и да се анализират произведения-жалони като: „Де е България”, „Отечество любезно, как хубаво си ти!”, „Борът”, „Под нашето небе”, „Моите песни”, „При Рилския манастир”, „Легенди при Царевец”, „Епопея на забравените”, „Под игото”, „Иван Александър”, „Борислав”, „Немили-недраги”, „Чичовци”, „Един кът от Стара планина”, „Великата Рилска пустиня”, „Даскалите”, „Вълко на война”, „Иде ли?”, „Една българка”, „Кардашев на лов”, „Тъмен герой”, „Дядо Йоцо гледа”, „Последният ден на XX век”. Разбира се, това е максимумът от необходимите творби. За да се изгради логична и аналитична доказателствена част, са достатъчни няколко от посочените примерни произведения.

УВОД:

1. Иван Вазов - народен поет, съвременник на сложните епохи на Възраждането и следосвобожденска България; носител и изразител на тежните на народа ни, на вълненията и морала, на мечтите и разочарованията, на надеждите и покрусите му.

2. Принципи на твореца - патриотизъм, любов към народа, чистота на помислите и очакванията, идеализация и натурализация, реализъм и романтика.

3. Основа на Базовия живот и творчество - служба на народ и родина, творческо пресъздаване на миналото, настоящето и надеждите за бъдещето на България; възпяване на красотите ѝ; защита и прослава на българското - език, морал, бит, култура; анализ и възхвала на духовните ценности на народа ни; любов към обикновения, простия човек, който е истинският носител на тези ценности.

ПРЕХОД:

Размисъл върху стиховете от „Жива история”:

*Свидетел бях на всички съдбини,
що бодро преживя народът мой.*

и от „Люлека ми замириса”:

*Българио, аз всичко тебе дадох:
душа, сърце, любов, зари небесни
от теб приети - Върнах ти ги в песни.*

ТЕЗА:

Рожба на едно тъмно минало, свидетел на възкръсналата държава, Иван Вазов живее и твори, изпълнен с дълбока вяра в народа, убеден, че доброто и светлото ще възтържествуват, че литературата е тази, която учи и напътства, че тя е носителката и пазителката на най-чистите помисли и идеали. Всичко преживяно от народа и отечеството той проследява с трескав поглед и отразява и осмисля в голямото си не

само по обем творчество. Така централен образ в необятния Вазов свят става България - нейният страдащ и борещ се народ, красотите на природата, бита и морала, стремежите и търсенията на достойните ѝ синове, нейната, история, възжеланията за достойното ѝ бъдеще. Преход-художествено многообразие на темите и проблемите в произведенията му, единство около образа на Родината.

ДОКАЗАТЕЛСТВЕНА ЧАСТ:

1. „Де е България?“ - преклонение пред красотите на България, разбирането, че поет и родина са неразривно свързани, националната гордост от прекрасната природа и самочувствието на гражданина и революционера (финалната клетва на бореца).

✓ в тая ранна изповед поетът обгръща с любов всички краища на отечеството, като насочва логическото ударение към Македония - родината на българското слово, на братя Миладинови, на Григор Пърличев и Райко Жинзифов.

✓ оптимизъм и вяра в бъдещето.

2. „Борът“ - пейзажна хармония на образ и мисъл, ретроспективен поглед към миналото, контрастът между ежедневието и спомена.

3. „Отечество любезно, как хубаво си ти!“, „При Рилския манастир“, „Един кът от Стара планина“, „Великата Рилска пустиня“ - основен аргумент за въздействието на природата - нейните красоти и духовното им възприемане, преобразяването на личността и издигането ѝ към висините на мирозданието, надрастването на делника и стремежа към необятните простори на разума и чувствата, противопоставянето на дребнавите людски интереси и възвишените изживявания сред прелестите на родната природа.

4. Обожествяването на природата (пантеизъм) - търсенето на нови идеали, на неконкретен бог, на всеобхватност и поетическо сливане на частните истини в една обща, надземна, надчовешка и едновременно с това разбираема и усещана божествена истина. Анализ на тези Вазови страсти и ежедневието му на примерен и ревностен православен християнин!

ПРЕХОД:

„На Ком“ - сливане на въодушевлението от красотите на природата и възвеличаването на епичното минало. Богатото смислово, емоционално и живописно съдържание слива в размисъла и възприятието спомените от детството, Априлското въстание и древните владетели и герои („При Крума стои Ботев, при слепия Иваца е Левски, герой разпнат...“), признание за влиянието на самотата и планината върху нравствеността, съзерцание на „тая хармония и хубост, и тишина навред“.

1. Величавото минало на Родината, славните подвизи на българския народ от подалечни и по-близки епохи - повод за възпяване на България като люлка на героични хора, търсеци в борбата своето права на свобода, истина, красота, национална независимост („Легенда при Царевец“, „Епопея на забравените“, „Под игото“, „Към пропаст“).

2. „Епопея на забравените“ - контрастът между високия патриотизъм на героите от Април 1876 и низкия практицизъм на следосвобожденските властници.

✓ „Левски“ - изграждане образа на Апостола като идеален герой, носител на национални и общочовешки качества, надмогнал земните страсти в името на бъдещето на родината, саможертвата и себеотрицанието в името на по-високи цели, готовността да се даде пример и поведе народа по нов път, да се поеме отговорността за бъдещето.

✓ словото на Левски - групиране в едно подбуди, намерения, решения,

аргументация и изразяване, поетично-революционно звучене, логическа и естетическа цялост.

✓ образът на Левски - водачът, изпреварилият времето и народопсихологията, поелият риска да излезе срещу сивотата и спокойствието на ежедневието, открояването на личността пред масите („Бенковски”, „Раковски”, „Каблешков”).

✓ „Кочо” („Защитата на Перушица”) - образът на простия човек, част от масата, част от общото. Картината на всеобщата борба в черквата - безименни герои, късчета от цялостната обстановка на борба, и трагедия. Открояването на Кочо - взел решението, издигнал се над земното, човешкото, битово-моралното, нарушил и божиите закони. Идеята за личността, ставаща такава, само когато излезе от общата маса, когато наруши вековни общоприети забрани. Сравнение между Левски и Кочо на тази база.

3. „Чичовци”, „Даскалите”, „Един кът от Стара планина”, „Една българка” - бита и нравствеността на народа като част от общия облик на родината.

✓ галерия от колоритни образи и картини, носители на вечни добродетели и недъзи, на консервативния типичен морал, на оригинално мислене, надскачащо изискванията на сивия делник (бай Михал и Рачо Чобана от „Един кът от Стара планина”) - Иванчо Йотата, Мирончо, Хаджи Смион, Селямсъзът, Варлаам, учителите;

✓ патриархалният бит на малкото градче, дребнавите основи на взаимоотношенията, смешните, според читателя, положения, в които изпадат героите;

✓ но и все още плахата идея за национална независимост, усещането, че времето на примирението е отминало, подмятанятията за борба, революцията в мисленето и възгледите;

✓ образът на баба Илийца - извършила подвиг, без да осъзнава това, под въздействието на вечните ценности на народния морал - самарянското отношение към страдащите, разбирането, че тези млади момчета са поели по опасния път на борба и саможертва в името на своя народ, на своята родина.

4. „Борислав”, „Иван Александър”, „Към пропаст”, „Немили-недраги” - прослава на миналото, размисъл над грешките, довели до трагедията на робството, възхвала на героите от онези далечни векове.

ПРЕХОД:

Високонравствените изисквания на народния морал, отразени във Вазовите творби - оптимизъм, борбеност, трудолюбие, любов към правдата и свободата

1. „Под игото” - най-българската книга, отразяваща чрез един момент от древната ни и сложна история върховите качества на народа.

2. Колоритната картина на българския бит, показан чрез обстановката и хората-домът на чорбаджи Марко, тлаката в Алтъново, кафенето, театралното представление, изпитът, разговорите на белочерковци, идеите на новото време и консервативната здравина на патриархалното общество.

3. Образите на българите - битово-патриархална ограниченост и жаждата за свобода в душата на хората, стремежът към знания, към по-широк мироглед, желанието да видят родината си свободна, делничните взаимоотношения, изградени на базата на вековния народен морал, недоволството от съвременността и търсенето на нови пътища към бъдещето (чорбаджи Марко, Соколов, Огнянов, Рада, Иван Боримечката, Кандов).

4. „Иде ли?”, „Вълко на война”, стихосбирката „Сливница”, „Новото гробище над Сливница” - войната през погледа на хуманиста и патриота Вазов. Сблъсъкът между

любовта му към родината и нежеланието на хуманиста да приеме човекоубийството като аргумент дори в името на високи идеали. Приемането на войната като време за проява на патриотизъм, но и като най-голямото зло на земята. Размислите в „Новото гробище над Сливница“.

ПРЕХОД:

Героите от миналото и новото време (съдбата на Македонски, идеите от - „Епопея на забравените“)

1. „Дядо Йоцо гледа“ - възплъщение на чистата радост от свободата, човекът, комуто „казах, че е свободен“. Разбирането на героя за свободата- срещите с войника, с началника, с железницата. Неразбирането на околните - те не възприемат съвременността оптимистично, защото я изживяват реално, а дядо Йоцо - в съзнанието си.

2. „Кардашев на лов“ - сатиричната картина на съвременността. Търсенето на положителния герой и сблъсъкът между високите идеали и низките страсти. Галерия на отвратителни нрави, изграждащи нов морал, нов мироглед, разяждащи бъдещето на народа и родината. Критически оценявайки съвременниците си, писателят произнася присъдата си над тях, жадувайки да ги промени. („Тъмен герой“, „Елате ни вижте“).

ПРЕХОД:

Оптимизмът на Вазов - граден върху здравия народен оптимизъм. Като философ той признава щастието в света, вярва в победата на истината и доброто. Критикува съвременниците си, но и възпява подвизите на героите в името на родината („Сливница“). Последната му стихосбирка носи заглавието „Не ще загине!“, писана в трудната 1919 година.

1. Разказът „Последният ден на XX век“ - политически и нравствен оптимизъм, вяра в бъдещето на народа и държавата, рисува фантастичната картина на една България, разпростряла се между три морета в естествените си граници, прибрала под крилото си целия български народ.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

В огромното творчество на Вазов образите на България и народа са обединяващи, носители на всички положителни черти - природни красоти, героично минало, оптимистично бъдеще, здрав народен дух, висок морал. Вазов - субективен художник, участник, а не само свидетел в събитията, изразяващ ясно и открито възгледите си. Вазов като учител на българския народ.

УПЪТВАНЕ:

При разработката може да се използват и други произведения („Българският език“, „Нова земя“, „Родна реч“, „Люлека ми замириса“), с цел изясняване и анализиране на поставените проблеми. Все пак, необходимо е да се помни, че творчеството на Иван Вазов е обемно, високо художествено и въздействащо, затова изборът на произведенията е голям.